

שיעור ראשון

דין בדיקת חמץ וביטולו — מחלוקת רש"י והתוספות

מראי מקומות: דף ב ע"א "אור לארבעה-עשר" וכו' — רש"י, תוספות, 'רמב"ן; ר"ן, תוספות רבנו פרץ ד"ה בודקין, וחידושי רבנו דוד שם; דף ד ע"ב "דמדאורייתא בביטול" וכו' — רש"י ותוספות; דף י ע"ב "ר' יהודה אומר" וכו' — רש"י, תוספות ור"ן.

"אור לארבעה-עשר בודקין את החמץ לאור הנר. כל מקום שאין מכניסין בו חמץ, אין צריך בדיקה, ולמה אמרו שתי שורות במרתף? במקום שמכניסין בו חמץ. בית שמאי אומרים: שתי שורות על פני כל המרתף, ובית הלל אומרים: שתי שורות החיצונות שהן העליונות". בדין זה של בדיקת חמץ מצינו מחלוקת ראשונים. רש"י כתב ש"ב בודקין" — שלא יעבור עליו ב'בל יראה' ובי'בל ימצא", ואילו התוספות (בד"ה אור) הקשו עליו ש"כיון דצריך ביטול כדאמר בגמ': 'הבודק צריך שיבטל', ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי, אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל?", וכתבו ש"נראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא, החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבא לאכלו, וכן משמע לקמן, דבעי רבא: 'כבר בשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואתי למיכליה", ואם כן חיוב הבדיקה הוא כדי להרחיק את האדם מחשש אכילת חמץ, ולא משום איסור "בל יראה" ו"בל ימצא". והתוספות מוסיפים, שלפי היסוד הזה, שהחומרא בחמץ היא מחשש שיבוא לאכלו, "צ"ל דהחמירו

חכמים בכל חמץ, אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי תערובת, אף על גב דליכא בל יראה' לפר"ת בריש 'אלו עוברין', דהא אמר: 'שיאור ישרף', והיינו חמץ נוקשה, כדמוכח התם, ואיכא למ"ד נמי התם, דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת" וכו'. ואת מחלוקתם זו של רש"י והתוספות אנו מוצאים אף לגבי המשנה בהמשך הפרק. בהמשך הפרק (בדף י ע"ב) אומרת המשנה: "רבי יהודה אומר: בודקין אור ארבעה-עשר, ובארבעה-עשר שחרית, ובשעת הביעור, וחכמים אומרים: לא בדק אור ארבעה-עשר יבדוק בארבעה-עשר, לא בדק בארבעה-עשר יבדוק בתוך המועד, לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד" וכו', וכתב רש"י: "בתוך המועד" — בשעה שישית, שהוא מועד הביעור; 'לאחר המועד' — משש שעות ולמעלה עד שתחשך", ואילו התוספות (בד"ה ואם לא) כתבו ש"בתוך המועד היינו מתחלת שבע עד סוף הפסח, ולאחר המועד יבדוק כדי שלא יתערב לו חמץ של איסור בשל היתר ויאכלנו", והוסיפו: "ורש"י לא רצה לפרש כן, מפני שפירש במשנה דבודקים שלא יעבור ב'בל יראה'", ואם כן התוספות כותבים בפירוש שהמחלוקת בינם לבין רש"י נובעת ממחלוקתם במשנתנו. מחלוקת שנייה אנו מוצאים לגבי דברי הגמרא (בדף ד ע"ב), ש"מדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה". רש"י כתב ש"בביטול בעלמא" — דכתיב 'תשביתו' ולא כתיב תבערו, והשבתה דלב היא השבתה", ואם כן הוא מתייחס לדין דאורייתא של "תשביתו". ואילו ר"י כותב (בד"ה מדאורייתא) "דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי מטעם דמאחר שביטלו הוי הפקר ויצא מרשותו" וכו', ואין מדובר כאן בדין "תשביתו". ומחלוקת שלישית קיימת לגבי חמץ נוקשה ותערובת חמץ, שרש"י סובר בהם (בדף מב ע"א, ד"ה ואלו) ש"עוברין" — עליהן ב'בל יראה' וב'בל ימצא" וכו', וכפי שכתב רש"י אצלנו, שהצורך בבדיקה הוא משום "בל יראה" ו"בל ימצא", ואילו התוספות (בד"ה ואלו עוברין) מקשים: "מהיכי תיתי בל יראה' ו'בל ימצא'?", ומסבירים שרק האוכל אותם עובר איסור, "אבל בל יראה' ליכא", ואם כן אין איסור להשהותם אלא רק מחשש שיבוא לאכלם, וכפי שכתבו

אצלנו התוספות, שמטעם זה יש להצריך את בדיקת החמץ. וכן מצינו מחלוקת אחרונים לגבי טעם כעיקר בתערובת חמץ.

והנה, רש"י כתב שטעם הבדיקה הוא כדי "שלא יעבור עליו ב'בל יראה' וב'בל ימצא'", והקשו עליו התוספות: "כיון דצריך ביטול כדאמר בגמ': 'הבודק צריך שיבטל', ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי, אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל?", ובדבריהם כלולות שתי שאלות: ראשית, לשם מה היה צורך לתקן את הבדיקה? הרי אדם יכול לבטל, והוא יעדיף לעשות זאת יותר מלטרוח ולבדוק. ושנית, הרי הגמרא (בדף ו ע"ב) אומרת ש"הבודק צריך שיבטל", ואם כן יש צורך בשני הדברים, ולכאורה אין מובן מדוע אמנם יש צורך בשניהם? ואם כי לשיטת התוספות היה ניתן לתרץ את הקושיה הראשונה, ולומר שהצריכו חכמים בדיקה, ולא הסתפקו בביטול, כדי שיקיים האדם את מצוות העשה של "תשביתו", אולם לשיטת רש"י אי אפשר לתרץ זאת, שהרי הוא סובר שגם בביטול מקיים האדם את מצוות "תשביתו", ולכן מקשים עליו התוספות: לשם מה היה צורך לתקן את הבדיקה? ואמנם על פי דברי ה"שאגת אריה" (בסימן עז), המחודש שבחמץ של אחרים שקיבל עליו אחריות — שלגביו אומרת הגמרא (בדף ה ע"ב) שעוברים ב"בל יראה" ו"בל ימצא" — אין ביטול מועיל מכיוון שאין האדם יכול לבטל ולהפקיר נכס שאינו שייך לו, ניתן היה לתרץ שהמשנה אצלנו חידשה את דין הבדיקה כדי שלא יעבור האדם על "בל יראה" ו"בל ימצא" בחמץ של אחרים שקיבל עליו אחריות, אולם אין זה מסתבר לומר שהמשנה באה להשמיע את הדין במציאות שכה אינה שכיחה, ומה עוד שהמשנה מדברת על דין בדיקה וחיפוש, ובפיקדון אין צורך לחפש אלא רק לבער, ויש צורך להבין את שיטת רש"י.

וכתב הר"ן (בדף א ע"א מדפי הרי"ף, ד"ה בודקין): "וי"ל דמדאורייתא בחד מינייהו סגי, כלומר או בבדיקה או בביטול,

שיעור ראשון

דבדיקה לחודה נמי מהניא, כדאמרינן עלה בגמרא: 'לאור הנר מנא לן?' ופשטינא ליה מקראי, אלמא דבדיקה נמי מדאורייתא היא, וכל שבדק מן התורה אינו צריך לבטל, הלכך שפיר איכא למימר דבדיקה אתי כדי שלא יעבור עליו ב'בל יראה', שמה שהצריכו חכמים בטול אחר הבדיקה אינו אלא מדבריהם שמא ימצא גלוסקא יפיפיה ודעתיה עלויה" וכו', והוסיף (שם, בד"ה אלא) ש"מי שמבטל סגי בהכי, אלא מפני שבטול זה תלוי במחשבתן של בני אדם, ואין דעותיהן שוות, ואפשר שיקלו בכך ולא יוציאוהו מלבן לגמרי, ראו חכמים להחמיר שלא יספיק בטול, והצריכוהו בדיקה וביעור שהוא מספיק ג"כ מן התורה, או מפני שחששו שאם ישהנו בתוך ביתו יבא לאכלו" וכו'. הר"ן סובר כרש"י, שדין הבדיקה קיים כדי שלא יעבור על "בל יראה" ו"בל ימצא", אלא שהוא מוסיף שדין הבדיקה קיים גם מדאורייתא, ולפי זה מובן שאין להקשות: מדוע תיקנו את דין הבדיקה, שהרי אין זו תקנה אלא דין מדאורייתא. ואף אין להקשות מתוך דברי הגמרא, ש"הבודק צריך שיבטל", שהרי זה הוא דין מאוחר, שעליו לא דיברה המשנה. ובכך תורצו שתי קושיות התוספות. אלא שיש צורך להבין את גוף דברי הר"ן. הר"ן כותב, שתיקנו חכמים את חיוב הבדיקה נוסף לביטול, "מפני שבטול זה תלוי במחשבתן של בני אדם, ואין דעותיהן שוות, ואפשר שיקלו בכך ולא יוציאוהו מלבן לגמרי" וכו'. וה"נימוקי יוסף" (בד"ה בודקין) מוסיף וכותב, שהצורך בבדיקה הוא מפני שיש חשש שהמבטל יחזור בו, ולכאורה אין זה מובן כיצד יכול המבטל לחזור בו, ובמיוחד אם הביטול הוא מדין הפקר? הרי הוא כבר הפקיר את הנכסים. ונראה שלכן לא קיבל הר"ן את ההסבר הזה. אולם גם על שיטתו של הר"ן קשה: מדוע אנו חוששים שלא התכוון לבטל את החמץ לגמרי? הרי בכל שאר הקניינים אנו אומרים שדברים שבלב אינם דברים, ואין אנו חוששים לכך. ונראה להסביר זאת בשתי דרכים. רבי עקיבא איגר (בחידושו לדרך ב ע"א, ד"ה מ"ש חתני) כתב שיש בזה הבדל בין שיטת רש"י לשיטת התוספות. לפי שיטת התוספות, שהביטול הוא מדין הפקר, קשה אמנם מדוע

אנו חוששים שהמבטל לא גמר בדעתו לבטל לגמרי? הרי בכל שאר הקניינים אנו אומרים שדברים שבלב אינם דברים. אולם לפי שיטת רש"י, שהביטול אינו מדין הפקר, אלא מדין "תשביתו", חלות הביטול היא על ידי מחשבתו של המבטל, שמחשיב בליבו את החמץ כעפר, וכפי שלומד הספרי (בפסקה קלא, דברים טו, ד) מן הפסוק: "לא יראה לך שאור" – "בטל בלבך", והביאו את דבריו הר"ן (בד"ה הרי) והרמב"ן (בד"ה וכן מה), ולפי זה מובן שמכיוון שהביטול בנוי על כוונת המבטל בליבו, ולא על דיבורו, לכן לגבי הביטול דברים שבלב הם דברים. אך ניתן להסביר זאת בדרך נוספת, אף לפי שיטת התוספות. התוספות בבבא מציעא (בדף ל ע"ב, ד"ה אפקרה) מחדשים, שעל אף שבדרך כלל הפקר אינו חל אלא אם כן נעשה בפני שלושה, אולם אם הוא נעשה כדי לאפשר למפקיר שלא לעבור עבירה – הוא חל גם אם נעשה שלא בפני שלושה, ולפי זה גם אצלנו הפקר צריך לחול גם אם לא נעשה בפני שלושה. אולם אצלנו ישנו חסרון נוסף, והוא שהפקרת החמץ כרוכה בחסרון ממוני, שכן יש דעות הסוברות שחמץ שהופקר נאסר לאחר הפסח, ומכיון שכן כותב הר"ן שיש חשש שהאדם לא יפקיר את החמץ בלב שלם. אולם הסבר זה יהיה תלוי במחלוקת בשאלה, האם החמץ אכן נאסר לאחר הפסח. ונראה שמכיוון שטעמו הראשון של הר"ן תלוי במחלוקת רש"י והתוספות, או במחלוקת לגבי איסור ההנאה מחמץ שהופקר, לכן הוסיף הר"ן וכתב טעם נוסף "שחששו שאם ישהנו בתוך ביתו יבא לאכלו", על אף שזו היא סברת התוספות, ואילו הוא הולך לשיטת רש"י, שהטעם לבדיקה הוא משום "בל יראה" ו"בל ימצא".

ברם, גם בהמשך דבריו כתב הר"ן (בדף ד ע"ב מדפי הרי"ף, ד"ה ובודקין): "ואכתי לא ניחא לן, שרש"י ז"ל פי': לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד, דהיינו לאחר הביעור עד שתחשך, ואיכא למידק: ומשתחשך ואילך למה לא יבדוק?... אבל הנכון כמו שפירש הרב אלפסי ז"ל, שיבדוק בי"ד היינו כל יום י"ד, לא

שיעור ראשון

בדק בי"ד כלל יבדוק בתוך המועד, דהיינו בתוך הפסח, לא בדק בתוך המועד, דהיינו תוך הפסח, יבדוק לאחר הפסח וכו', ואם כן אף בנוגע לדין זה הוא הולך לשיטת התוספות ולא לשיטת רש"י. ונראה להסביר שהסיבה לכך היא שיש הבדל בינו לבין רש"י בשאלה: מה משמעות הדין ש"הבודק צריך שיבטל"? רש"י סובר שגם לפי דין המשנה היה צורך בשתי הפעולות — גם בביטול וגם בבדיקה — ולכן הקשו עליו התוספות, שאם "מדאורייתא בביטול בעלמא סגי, אמאי הצריכו חכמים בדיקה כלל?", ואילו הר"ן סובר שמדין המשנה יש צורך רק באחת מן הפעולות — או ביטול או בדיקה — ואילו הדין האומר ש"הבודק צריך שיבטל" אינו אלא דין מאוחר יותר. ולפי זה ניתן להסביר שמכיוון שרש"י סובר שלפי דין המשנה יש צורך גם בביטול וגם בבדיקה, לכן אם לא בדק לפני הפסח, אינו חייב לבדוק לאחר הפסח, שהרי ביטל. אמנם לכתחילה יש צורך בשתי הפעולות, אולם אם הוא לא בדק לפני הפסח — לא החמירו עליו חכמים לבדוק לאחר הפסח. ואילו הר"ן סובר שלפי דין המשנה אין צורך אלא באחת מן הפעולות — או ביטול או בדיקה — ולכן חכמים "עשו חזוק לדבריהם כשל תורה", והחמירו עליו לבדוק גם לאחר הפסח "משום דעבר עליה ב'בל יראה' ו'בל ימצא'" אם לא עשה אף אחת מן הפעולות לפני הפסח. לפי דעת רש"י טעם הבדיקה הוא כדי שלא יעבור על "בל יראה" ו"בל ימצא", ולכן אין סיבה לבדוק לאחר הפסח, ואף בתוך הפסח אין סיבה לבדוק, שהרי הוא ביטל. ואילו לדעת הר"ן הוא לא היה צריך לבטל לפני הפסח לפי דין המשנה, ולכן יש צורך לבדוק בתוך הפסח, ואף לאחר הפסח יש לבדוק מכיוון שחכמים החמירו עליו משום שעבר על איסור "בל יראה" ו"בל ימצא".

והנה, התוספות (בדף ב ע"א, ד"ה אור) הוכיחו את שיטתם, שהצורך בבדיקה הוא מפני חשש אכילה, מתוך דברי הגמרא (בדף י ע"ב) האומרת שהחשש ב"ככר בשמי קורה" הוא "דילמא זימנין

דנפל ואתי למיכלה". ואילו הר"י מפרי"ש דוחה זאת ואומר "דשאני ככר בשמי קורה, דלהכי צריך בדיקה לשם, אי לאו משום דלא אטרחהו כולי האי, משום שהוא ידוע שהככר מונח לשם, אבל בבדיקה דהכא אינו ידוע בודאי דאיכא חמץ בבית, ולהכי לא דמי זה לזה", והביאו רבנו פרץ בתוספותיו (לדף ב ע"א, ד"ה בודקין). ולאחר מכן הקשה רבנו פרץ: "וא"ת, מאי שנא משאר איסורין שבתורה כגון חלב ודם, דמותר להשהותם בביתו אע"ג דאיסורין באכילה, ולא גזרינן דילמא אתי למיכל מיניה? וי"ל דשאני גבי חמץ משום דהורגלו כל השנה כולה לאוכלו, לא בדילי אינשי מיניה, ומשום הכי גזרו, אבל גבי חלב ודם, דלא הורגלו כלל ובדילי אינשי מיניה, לא גזרו. וא"ת, מאי שנא מיין נסך, דהורגלו כל השנה לשתות יין ולא גזרו דילמא אתי לשתות מיניה? וי"ל דמ"מ שם דנסך מיבדל בדילי אינשי מיניה, ומשום הכי לא גזרו" וכו', ואילו שאר הראשונים לא הקשו כלל מדין יין נסך. ונראה להסביר שהסיבה לכך היא שהם סוברים שיש איסור להכניס יין נסך לבית, וכפי שכתוב: "ולא תביא תועבה אל ביתך" (דברים ז, כו; וראה תוספות, עבודה זרה כא ע"ב, ד"ה אף במקום), ומכיוון שכן אין כלל מציאות של הימצאות יין נסך בביתו של יהודי, ולכן אין כל קושי מדין יין נסך על דין החמץ. ואילו רבנו פרץ סובר שאין איסור להכניס יין נסך לבית, והפסוק "ולא תביא תועבה אל ביתך" אינו עוסק אלא באיסור הנאה (וראה רמב"ם, הלכות עבודה זרה, פרק ז, הלכה ב), ומכיוון שקיימת מציאות של הימצאות יין נסך בביתו של יהודי, שייך להקשות מדין זה על דין החמץ. ברם, לפי הסברו של הר"י מפרי"ש, שהביא רבנו פרץ, מובן שאין להקשות מדין "ככר בשמי קורה" על בדיקת חמץ רגילה, מכיוון שרק כאשר ידוע לנו בבירור על קיום מציאות של חמץ, ישנו חיוב של בדיקה על מנת שלא יבוא לאכלו, ולא כאשר אין לנו ידיעה כזאת, ולכן סובר רש"י שהחיוב בבדיקת חמץ אינו מן הטעם שמא יבוא לאכלו, ואילו התוספות סוברים שאם לא היה חיוב בבדיקת חמץ רגילה לברוק מחשש שיבוא לאכלו, לא

היה חיוב כזה גם בכיכר הנמצא בשמי קורה, ואם יש חיוב כזה לגבי כיכר הנמצא בשמי קורה – ניתן ללמוד מכאן גם על בדיקת חמץ רגילה, שטעמה הוא מחשש שיבוא לאכול מן החמץ.

ונראה לחדש ולומר, שבין לדעת רש"י ובין לדעת התוספות יש צורך בשני הטעמים לדין הבדיקה, ודין הבדיקה נובע הן משום איסור "בל יראה" ו"בל ימצא" וחיוב ההשבתה, והן משום חשש האכילה. קודם לכן התקשינו בשאלה: מדוע הר"ן כותב שטעם דין הבדיקה הוא "מפני שחששו שאם ישהנו בתוך ביתו יבא לאכלו"? הרי החשש ש"יבא לאכלו" הוא טעם של התוספות לדין הבדיקה, ואילו הר"ן הולך לשיטת רש"י, שדין הבדיקה הוא משום איסור "בל יראה" ו"בל ימצא". אלא לכאורה ניתן להסיק מכאן שגם רש"י חושש שמא יבוא האדם לאכול את החמץ. אמנם לדעת רש"י חיוב הבדיקה נובע מאיסור "בל יראה" ו"בל ימצא", אולם לאחר שהתחדש דין הבדיקה, הוא עדיף מדין הביטול, מכיוון שהביטול אינו מסיר את החשש שיבוא לאכלו, ואילו הבדיקה מסירה את החשש הזה. ואף בדעת התוספות ניתן להסביר כך. התוספות כתבו שטעם דין הבדיקה הוא החשש שמא יבוא לאכלו, ורבנו דוד הוכיח זאת בחידושו (לדף ב ע"א, ד"ה בודקין) מתוך כך ש"בחמץ של גוי עושה לו מחיצה עשרה, ובשל הקדש אמרו שאינו צריך; מאי טעמא? מיבדל בדיל מיניה", ואם כן האיסור בחמץ הוא, שהאדם אינו כודל ממנו, ועלול לאכלו. אולם מפשט סוגיות הגמרא משמע שהאיסור אינו נובע מן החשש שיבוא לאכול את החמץ. הגמרא (בדף ד ע"ב) אומרת, שנשים עבדים וקטנים נאמנים על ביעור חמץ, מכיוון "דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה, הימנוהו רבנן בדרבנן", ואם החשש היה שמא יבוא לאכלו, לא היה מובן מדוע הגמרא מזכירה ש"מדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה"? הרי הביטול אינו מועיל אלא לאיסור "בל יראה" ו"בל ימצא" וחיוב ההשבתה, ולא לחשש שיבוא לאכלו, והגמרא הייתה צריכה לכתוב רק "שהימנוהו רבנן בדרבנן". אלא מכאן שהדין

בגמרא הוא לגבי החיוב של ההשבתה. וכן מוכח גם מהגמרא בהמשך (בדף ו ע"א), האומרת ש"העושה ביתו אוצר קודם שלשים יום – אין זקוק לבער; תוך שלשים יום – זקוק לבער", ואם הצורך בביעור היה מחשש שמא יבוא לאכלו, לא היה מובן מדוע בתוך שלושים יום הוא זקוק לבער? הרי אין חשש שיבוא לאכול שם חמץ. אלא מכאן מוכח שהחיוב הוא חיוב של השבתה. וכן מוכח מתוך דין הברכה על הבדיקה, שכן אם היה זה דין של הרחקת איסורים בעלמא, לא היו מברכים עליו, וכפי שאין מברכים על שאר ההרחקות מן האיסורים. ולכאורה קשה הדבר על שיטת התוספות. אלא על כורחנו חייבים אנו להסביר, שגם לשיטת התוספות אין חיוב הבדיקה נובע רק מדין ההרחקה ממאכלות אסורות של חמץ, אלא גם מדין ביעור חמץ. כפי שהסברנו בשיטת רש"י, כך אנו צריכים להסביר גם בשיטת התוספות, שיש שני גורמים לחיוב בדיקת החמץ. אמנם הנימוק הראשוני לדין בדיקת חמץ הוא משום חשש אכילת החמץ, אולם לאחר מכן באו חכמים ותיקנו מצוות ביעור חמץ מדרבנן. ולכאורה ניתן להוכיח זאת מתוך לשון התוספות. התוספות כותבים (בד"ה אור), שהחומרא בחמץ נובעת מכיוון ש"שאני חמץ שהחמירה בו תורה לעבור ב'בל יראה' ו'בל ימצא', החמירו חכמים לבדוק ולבערו אפילו היכא דביטלו משום דילמא אתי למיכליה" וכו', וניתן להסביר שכוונת התוספות אינה שיש בחמץ שתי חומרות נפרדות: "בל יראה" ו"בל ימצא", וחשש "דילמא אתי למיכליה", אלא שתי החומרות הללו נובעות זו מזו, וחיוב הבדיקה קיים גם מחשש "דילמא אתי למיכליה" משום "בל יראה" ו"בל ימצא", וגם לאחר שבטל איסור הדאורייתא של "בל יראה" ו"בל ימצא", עדיין יש תקנת חכמים לבדוק על מנת להשבית את החמץ. ועל פי היסוד הזה ניתן להסביר גם את המחלוקת הקיימת בין שיטת הרשב"א, המובאת בתוספות אצלנו, לבין שיטת ר"ת. בהמשך דבריהם כתבו התוספות, שנראה לרשב"א שלפי הטעם של "דילמא אתי למיכליה", "צ"ל דהחמירו חכמים בכל חמץ, אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי תערובת, אף על גב דליכא

שיעור ראשון

'בל יראה' וכו', ואילו רבנו פרץ הביא בתוספותיו (בסוף ד"ה ורבי יחיאל) את שיטת ר"ת, הסובר ש"מותר להשהות תערוכת חמץ וחמץ נוקשא כיון שאינו ב'בל יראה", ולכאורה אין זה מובן כיצד הדבר מותר? הרי יש חשש שמא יבוא לאכלו. אלא צריך להסביר שר"ת סובר, כפי שאמרנו קודם לכן, שעיקר חיוב הבדיקה הוא משום חיוב ההשבתה, ולא משום החשש "דילמא אתי למיכליה", ומכיוון שבחמץ נוקשה ותערוכת חמץ אין חיוב השבתה, לכן גם לא תיקנו בו חכמים חיוב בדיקה. ואילו הרשב"א סובר, שעל אף שבדרך כלל חיוב הבדיקה הוא משום חיוב ההשבתה, מכל מקום גם כאשר הסיבה הזאת אינה קיימת, יש חיוב לבדוק משום "דילמא אתי למיכליה".